

ETIČKI KODEKS TUMAČA

PREAMBULA

Ovaj Etički kodeks se proglašava u uvjerenju da:

- se tumači u obavljanju svog posla moraju pridržavati visokih standarda profesionalnog postupanja i ponašanja;
- tumači moraju uvijek biti svjesni svojih obaveza i odgovornosti;
- tumači uklanjanjem jezičkih barijera imaju važnu ulogu u obezbjeđivanju jednakosti građana, fizičkih i pravnih lica u sudskim i drugim pravosudnim postupcima;
- služi jačanju povjerenja klijenata i javnosti u djelatnost koju tumači obavljaju;
- profesionalna etika tumača proizlazi direktno iz principa sadržanih u: Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima (1948) (članovi 1-11); Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950) (Čl. 5 i 6); Evropskoj povelji o osnovnim pravima (2000/C 364/01), POGLAVLJE III (Čl. 20 – 21), POGLAVLJE VI (Čl. 47 – 50); Direktivi 2010/64/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. oktobra 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u krivičnim postupcima.

Značenje pojedinih izraza Član 1

Za svrhe ovog Etičkog kodeksa:

Tumači su profesionalna lica, kvalifikovana za tumačenje i prevođenje govornog, pisanog i gestovnog jezika, postavljena rješenjem Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa koja pružaju usluge tumača, a koja su članovi Crnogorskog udruženja tumača (u daljem tekstu: “Udruženje”)

Usluge tumača su usluge koje se odnose na ovjerene ili neovjerene pisane prevode, kao i usmene prevode (konsekutivne i simultane) sa stranog na crnogorski jezik i sa crnogorskog na strani jezik koje se pružaju klijentima, bez obzira na mjesto gdje se te usluge obavljaju.

Klijent

Klijent je fizičko ili pravno lice, državni i lokalni organ, institucija, organizacija itd., bez obzira na mjesto obavljanja djelatnosti, odnosno naručilac ovjerenih ili neovjerenih pisanih ili usmenih prevoda tj. usluga tumača.

Primjena i tumačenje Etičkog kodeksa Član 2

Postavljeni tumači, registrovani u registru tumača koji su članovi Udruženja dužni su da se pridržavaju ovog Kodeksa.

Etičke i pravne obaveze tumača zasnovane su na potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, Ustavu, Zakonu o tumačima, međunarodnim standardima koji se odnose na profesionalnu etiku tumača, Statutu Udruženja i Etičkom kodeksu tumača.

Etički kodeks se tumači i primjenjuje tako da se na najbolji način ostvaruju ciljevi i štite vrijednosti iz Preambule i obaveze propisane Zakonom o tumačima.

Ako u Kodeksu ne postoji pravilo koje se na određeni slučaj može neposredno primijeniti, Kodeks će se primijeniti u skladu sa smislom njegovih načela kao i sa standardima i najboljom praksom.

OSNOVNA NAČELA

Tačnost Član 3

Prevod mora biti vjeran originalu i svaka poruka izvornog teksta/govora mora biti vjerno prenijeta.

Tumači poruku prenose u potpunosti, uključujući i vulgarne ili pogrdne primjedbe, uvrede i neverbalne elemente, kao što su ton i emocije govornika, koji slušaocima mogu da olakšaju razumijevanje. Ukoliko su izgovorene ili napisane očigledne greške ili neistine, tumači moraju vjerno da ih prenesu.

Prevod treba da zvuči prirodno, dok se izvorna poruka ne smije iskriviti dodavanjem, izostavljanjem ili mijenjanjem izraza, objašnjenjima, uljepšavanjima ili parafraziranjem.

Tumači koji nijesu čuli ili nijesu razumjeli ono što treba da prevedu (šta je govornik rekao), treba odmah da traže da se nejasni dio ponovi, preformuliše ili pojasni. Tumači moraju prihvatiti i bez odlaganja ispraviti svaku grešku u vršenju usluga tumača.

Kompetentnost

Član 4

Tumač prihvata samo one poslove prevođenja koje je u stanju da obavi kompetentno, u skladu sa pravilima struke.

Tumač neće prihvatiti nijedan zadatak za koji nema adekvatno znanje (jezika ili onoga šta se prevodi), ili koji ne može obaviti na pravilan način (npr. zbog nedovoljnog vremena za pripremu zadatka).

Tumač je dužan da odbije da pruži uslugu tumača u slučajevima kada nije moguće uslugu tumača izvršiti na profesionalan način, tj. kada prevođenje prevazilazi njegove/njene tehničke i/ili jezičke sposobnosti, odnosno da odustane od već preuzetog prevođenja u ovim okolnostima i o tome obavijesti klijenta.

Tumač će odmah obavijestiti klijenta, sud i/ili one koji njegov/njen prevod slušaju ili čitaju, o okolnostima ili uslovima koji sprečavaju obavljanje posla tumača u skladu sa bilo kojim načelom ovog kodeksa, odnosno utiču na tačnost ili potpunost prevoda, uključujući iscrpljenost, nemogućnost da čuje (uključujući i tehničke probleme kao što su loš kvalitet zvuka ili nečitke fotokopije), postojanje leksičkih nedoumica u izvornom ili jeziku prevoda, nedostatak potrebnog poznavanja posebne terminologije ili nedovoljno poznavanje određenog dijalekta.

Tumač vrši odgovarajuću pripremu za preduzimanje radnji prevođenja, poštujući standarde struke, sa ciljem stručnog i kompetentnog obavljanja usluge.

Tumač je dužan da održava i povećava stručnost i kompetentnost stalnim unapređenjem svojih znanja i vještina usmenog i pisanog prevođenja, i nadograđuje poznavanje stručne terminologije.

Nezavisnost i nepristrasnost

Član 5

Tumač je nezavisan i nepristrasan u svom radu.

Tumač treba da izbjegava kontakte sa klijentima, svjedocima, nosiocima pravosudnih funkcija, članovima njihovih porodica i prijateljima koji mogu dovesti u sumnju njegovu/njenu nezavisnost i nepristrasnost.

Tumač je dužan da obavijesti klijenta i/ili sud o eventualnom postojanju sukoba interesa.

Posao tumača je ograničen na prevođenje i tumačima je zabranjeno da daju savjete i da se, na osnovu informacija koje su dobili vršenjem usluga tumača, zalažu za bilo koju stranu ili treće lice. Tumači se uzdržavaju se od komentarisanja onoga što prevode.

Povjerljivost i dužnost čuvanja tajne

Član 6

Tumač ima dužnost čuvanja tajne.

Tumač je dužan da čuva kao tajnu sve podatke i saznanja do kojih je došao u vršenju usluga tumača, bilo da su podaci i saznanja dobijeni od klijenata ili na drugi način. Podaci i saznanja do kojih je došao u vršenju usluga tumača tumač ne smije da saopšti medijima, niti bilo kojoj instituciji, fizičkom licu, vladinoj ili nevladinoj organizaciji ili nekom drugom organu.

Obaveza čuvanja tajne postoji i nakon prestanka ili odustanka od usluge tumača.

Tumač se oslobađa dužnosti čuvanja tajne u slučajevima propisanim zakonom. Informacije, podatke i saznanja do kojih je došao u vršenju usluga tumača tumač može saopštiti uz saglasnost klijenta, odnosno po nalogu državnog organa, u skladu sa zakonom.

Tumaču je zabranjeno ostvarivanje lične ili finansijske koristi od informacija koje sazna u vršenju usluga tumača ili tokom pripreme.

Tumač čuva evidenciju o svim obavljenim prevodima i unosi ih u Knjigu evidencije za tumače, kako je propisano Zakonom.

Integritet i dostojanstvo tumača

Član 7

Tumač se u svim prilikama ponaša profesionalno, učtivo i dostojanstveno.

Tumač je dužan da se za vrijeme vršenja usluge tumača ponaša u skladu sa poštovanjem i povjerenjem koji se ukazuju njegovoj/njenoj profesiji. Tumač je dužan da u vršenju svoje djelatnosti i u ponašanju čuva vlastiti ugled i ugled Udruženja.

Od tumača se traži da svoju djelatnost obavlja sa integritetom, sa spremnošću i marljivošću i da se uzdrži od bilo kakvog ponašanja koje je u suprotnosti sa dostojanstvom struke. Zabranjeno je svako ponašanje koje diskredituje profesiju tumača i/ili Udruženje.

Tumači su dužni da se pridržavaju zakonskih i podzakonskih akata koji regulišu vršenje djelatnosti tumača.

ODNOS TUMAČA PREMA KLIJENTIMA

Profesionalni integritet

Član 8

Tumači u svim prilikama zadržavaju profesionalan pristup u ophođenju sa klijentom i uvijek se trude da pokažu profesionalnu uzdržanost.

Tumači svoju djelatnost obavljaju objektivno i po svom najboljem znanju i savjesti. Tumači u svim prilikama zadržavaju integritet i nezavisnost i ne dozvoljavaju da lični ili drugi interesi utiču na obavljanje usluga tumača.

Tumači prihvataju poslove samo za one jezike i stručne oblasti za koje imaju sposobnosti da povjerene zadatke izvrše sa potrebnim kvalitetom.

Tumačima je zabranjeno da s namjerom prevode pogrešno. Tumači vode računa da ih dobro čuju i razumiju oni koji slušaju ili čitaju prevod.

Tumač će odbiti ili odustati od prevođenja u slučaju postojanja sukoba interesa, u slučaju da je prevođenje usmjereno na ostvarivanje nezakonitih ciljeva i u slučaju da uslovi rada, kapacitet tumača ili vremensko ograničenje sprječavaju završetak posla na kvalitetan način.

Tumači su dužni da poštuju dogovorene i predviđene rokove za završetak prevođenja. U suprotnom, tumač o tome blagovremeno obavještava svoje klijente kako bi preduzeli neophodne mjere.

Tumač je dužan da klijentu ukaže na greške ili dvosmislenosti koje utvrdi prilikom prevođenja izvornika.

Tumač ne smije naplatiti naknadu za prevođenje koja je viša ili niža od propisanih iznosa, niti klijentu prouzrokovati nepotrebne troškove. Naknada mora uvijek da bude određena u skladu sa zakonom kojim se uređuju uslovi i način postavljenja i razrješenja tumača, prava i obaveze tumača i druga pitanja od značaja za njihov rad.

Nelojalna konkurencija Član 9

Tumači su međusobno jednaki i međusobno se takmiče kvalitetom svog ličnog profesionalnog rada. Tumača treba da preporučuju stručnost i sposobnost koje je stekao svojim radom i ponašanjem.

Tumači mogu koristiti naučna zvanja i druge priznate titule ili svojstva. Klijenti se mogu navoditi kao referenca samo uz njihovu saglasnost.

Tumačima je zabranjen bilo koji oblik nelojalne konkurencije, a naročito:

- pretjerane, netačne i neobjektivne tvrdnje o svojoj ponudi, svojim kvalifikacijama i profesionalnom iskustvu,
- zabranjeni oblici oglašavanja i reklame,
- saopštenja za javnost sa propagandnim karakterom,
- omalovažavajuće primjedbe o radu drugih tumača,
- bilo koje vrste direktnog ili indirektnog vršenja pritiska,
- plansko nuđenje cijene niže od one koja je određena zakonom kojim se uređuju uslovi i način postavljenja i razrješenja tumača, prava i obaveze tumača i druga pitanja od značaja za njihov rad, s namjerom da se konkurentima naudi ili da se oni istisnu iz angažmana.

Tumačima je zabranjeno sticanje koristi od povjerljivih informacija koje su saznali u vezi sa obavljanjem usluge tumača.

MEĐUSOBNI ODNOSI TUMAČA

Kolegijalnost Član 10

U cilju održavanja dobrih kolegijalnih odnosa, kao izraza međusobnog uvažavanja, tumač je dužan da se prema kolegama ophodi učtivo, s poštovanjem i uvažavanjem.

Tumači koji su članovi Crnogorskog udruženja tumača treba da podržavaju i podstiču stručno usavršavanje svih članova istog.

Kritika rada drugog tumača ne treba da bude oštra. Tumači su dužni da zadrže taktičnu uzdržanost kada procjenjuju rad svojih kolega.

Načelo profesionalne saradnje Član 11

Tumač je dužan da kolegijalno saraduje sa drugim tumačima, da im pomaže stručnim savjetom, prenošenjem novostečenih znanja, mišljenjem ili na drugi način. U cilju uspostavljanja i održavanja dobre profesionalne saradnje, tumač je dužan da preporuči drugog kvalifikovanog tumača, ukoliko zadatak koji mu/joj je dat ne može prihvatiti ili izvršiti.

Članovi Crnogorskog udruženja tumača smatraju svojim posebnim zadatkom podsticanje mlade generacije tumača. Tumači, koristeći mogućnosti Udruženja i lične kontakte, prenose znanja mladim kolegamicama i kolegama, čime podstiču razvijanje sposobnosti za samostalni rad i preuzimanje odgovornosti.

PRELAZNE ODREDBE

Stupanje na snagu Član 12

Ovaj Kodeks stupa na snagu danom donošenja.

Podgorica, 28. januar 2021. godine